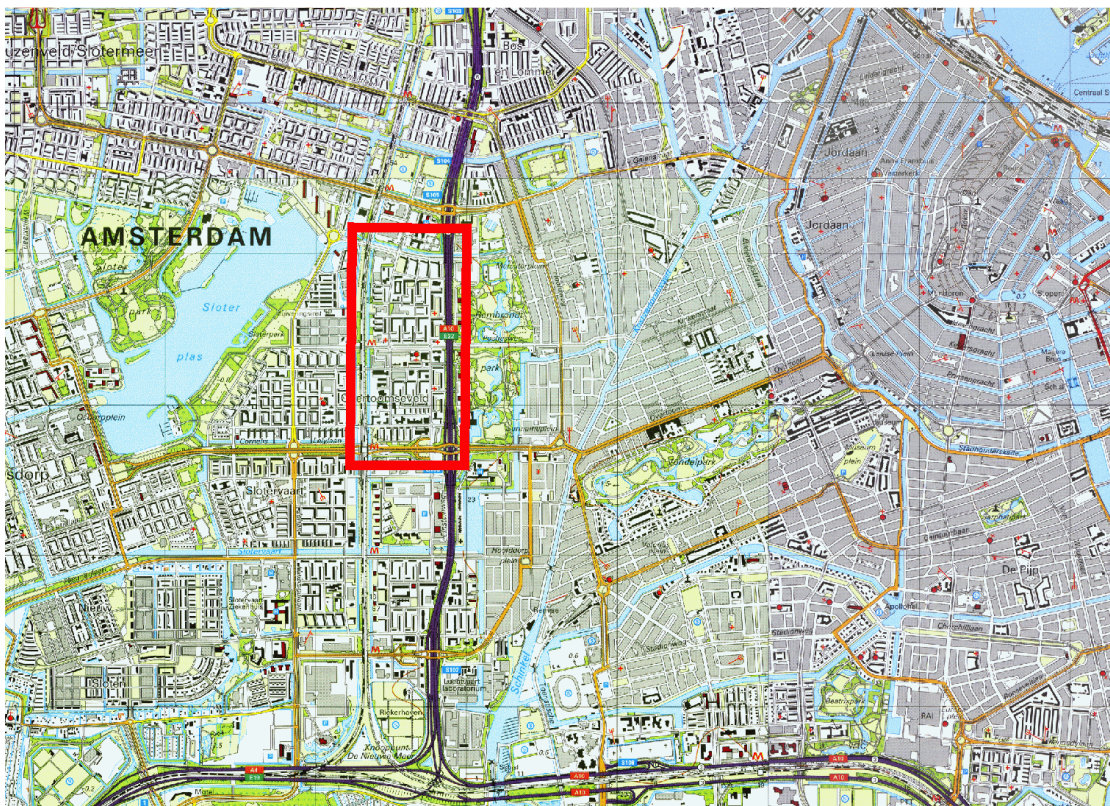

Natuurtoets bij het vernieuwingsplan Overtoomse veld

Opdrachtgever: Stadsdeel Slotervaart / Overtoomse veld

Opdrachtnemer: dRO planteam Openbare ruimte Groen en Stadsecologie

augustus 2003

Doel en vraagstelling

Voor het Overtoomse veld is een vernieuwingsplan in voorbereiding. Hierbij wordt al gekeken naar de relatie van het plan met de Flora- en faunawet. Daarmee kan vroegtijdig worden ingeschat of er aan de planvorming en uitvoering voorwaarden worden gesteld vanuit de natuurbeschermingswetgeving.

Samenvatting

Deze natuurtoets is gebaseerd op meerderjarige inventarisatiegegevens van de in het Overtoomse veld en directe omgeving voorkomende soorten. Kleine zoogdieren, vogels en amfibieën komen in ieder stedelijk gebied voor. Er is een relatie met de natuurbeschermingswetgeving, met name de Flora- en faunawet, omdat deze soortsgroepen zijn beschermd. Uit de inventarisatiegegevens blijkt echter dat het alleen algemeen voorkomende soorten betreft. Kennis van het gebied leert tevens dat er zich in het gebied geen moeilijk of niet vervangbare leefgebieden van beschermde soorten bevinden. Vanuit de Flora- en faunawet is er dus geen belemmering voor de planvorming.

Waar het gaat om de uiteindelijke uitvoering stelt de wetgever dat de beschermde soorten niet onnodig (ernstige) nadelige gevolgen mogen ondervinden van de ruimtelijke ingrepen. Deze beperking kennen we bijvoorbeeld al bij de uitvoering van kap van bomen in de broedtijd. De Flora- en faunawet breidt deze zorgplicht echter uit tot een groter aantal soorten. Als aan die zorgplicht onvoldoende kan worden voldaan, bijvoorbeeld omdat het uitvoeringsschema niet aan te passen is aan de voortplantingsperiode van een beschermde soort op die locatie, is ontheffing nodig. Of zo'n situatie zich zal voordoen is nu nog niet te voorzien. Daartoe is in de fase van de uitvoeringsvoorbereiding een actualisatie van de gegevens nodig. In die fase moet duidelijk zijn of ontheffing nodig is en of mag worden verwacht dat die ontheffing zal worden verleend.

In de huidige fase kan wel worden bekeken of er voor de natuur positieve aspecten zitten aan het plan. Die potentie kan in een latere fase worden gebruikt om inhoud te geven aan de mitigerende maatregelen. Met name de zone langs het spoor maakt deel uit van de stedelijke ecologische infrastructuur. Behoud en versterking van deze functie is gewenst om de negatieve effecten op de aanwezige beschermde dieren te verzachten. Ook nemen de groenstroken aan de randen van de wijk, die relatief rustig zijn en extensief kunnen worden beheerd, toe aan betekenis als verblijf- en rustplaats voor een aantal dieren met name de vogels. Het verlies aan leefgebied voor dieren door verdichting van de bebouwing kan ten dele door zorgvuldige herinrichting en beheer worden gecompenseerd.

Inventarisatiegegevens

Voor deze natuurtoets is gebruik gemaakt van de inventarisatiegegevens uit de Ecologische Atlas Amsterdam. Deze gegevens worden geregeld geactualiseerd. Dit maakt het mogelijk om te bepalen welke planten en dieren er waargenomen kunnen worden onafhankelijk van het inventarisatiemoment. Een aanvullende veldverkenning ten behoeve van deze natuurtoets heeft plaatsgevonden in week 29 van 2003.

Gebiedsbeschrijving

Het gebied wordt gekenmerkt door woonbebouwing bestaande uit flats in een open ruimtelijke structuur met binnentuinen. De binnentuinen hebben het karakter van sierplantsoen. Het overige openbaar groen bestaat uit bosplantsoen, gazon, solitaire boomgroepen en straatbomen. Langs de A10 staan kantoren. De bermen en sloten van de spoorlijn aan de westzijde fungeren als een stedelijke ecologische verbindingszone. Het openbaar groen wordt vrij extensief beheerd.

Met de volgende door de Flora- en faunawet beschermde diersoorten dient in het plangebied rekening te worden gehouden:

Zoogdieren:

Egel: insecteneter die 's nachts foerageert; komt voor in parkachtige terreinen.

Mol: ondergronds levende insecteneter in tuinen, parken, plantsoenen.

Bosmuis: Amsterdams meest algemene muis in groengebieden.

Konijn: knaagdier die algemeen voorkomt in droge, grazige gebieden met struweel.

Dwergvleermuis jaagt 's nachts boven gebied.

Ruige dwergvleermuis: jaagt 's nachts boven gebied; alleen aanwezig in de nazomer.

Broedvogels op het water

Fuut: onder water jagende viseter; maakt nest op het water.

Meerkoet en Waterhoen komen in Amsterdam algemeen voor in wateren met oeverbegroeiing.

Broedvogels op het land

Wilde eenden: komen overal in Amsterdam voor.

Houtduif: broedt in Amsterdam bijna overal waar volgroeide bomen staan.

Winterkoning: een algemene standvogel in Amsterdam; houdt van een goed ontwikkelde kruidlaag en ruigtebegroeiing in combinatie met oudere bomen.

Heggemus: een algemene standvogel die voorkomt in struweel.

Merel: komt algemeen voor in bos, struweel, tuinen en parken.

Pimpelmees en Koolmees: talrijk in Amsterdam; profiteren van het ruime voedselaanbod en door burgers opgehangen nestkasten.

De Ekster: komt vrijwel overal in Amsterdam voor. Hij heeft genoeg aan een boom om in te broeden en aan het afval van de stad als voedsel.

Boomkruiper: onopvallend vogeltje dat voorkomt op plekken waar voldoende bomen staan.

Tijftjaf: zomervogeltje dat in vrijwel elk bosje zijn kenmerkende roep laat horen.

Zwartkop: zomergast van parken.

Spreeuw en Huismus: algemeen voorkomende soorten die voorkomen in een bebouwde omgeving die voedsel biedt in de vorm van afval.

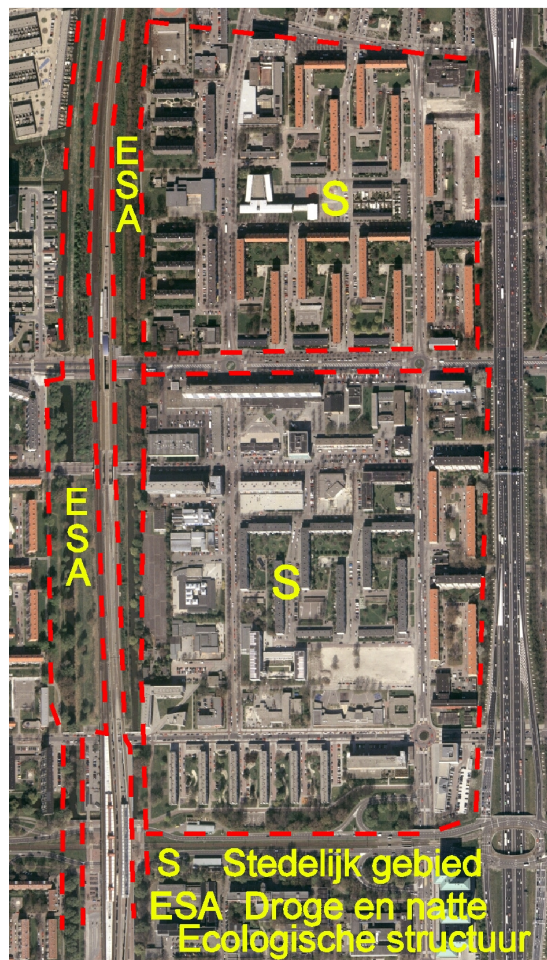
Zwarte kraai: niet alleen algemeen op het platteland, maar ook in de stadsranden

Amfibieën

Groene kikker: leeft meer in het water dan de bruine kikker.

Beschermde planten:

Er zijn geen beschermde planten aangetroffen.

Wettelijk kader

De Flora- en faunawet voegt de bestaande wetgeving voor natuurbescherming samen en actualiseert deze. Hiertoe behoort ook de aansluiting op de Europese wetgeving en internationale verdragen. Ten opzichte van de oude wetgeving is het beschermingsregime strenger geworden. Uit de Flora- en faunawet kunnen we de voor dit advies relevante artikelen als volgt samenvatten:

Artikel 2 behandelt de algemene, voor iedereen geldende zorgplicht voor de in het wild levende planten en dieren. Lid 2 stelt dat handelingen waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat men de nadelige gevolgen voor de natuur kan weten of vermoeden, voorkomen moeten worden. Voor zover die gevolgen niet voorkomen kunnen worden moeten de effecten van die handelingen worden beperkt of ongedaan gemaakt.

Artikel 3 en 4 behandelen de aanwijzing van beschermde soorten. Het gaat om inheemse soorten die in hun voortbestaan worden bedreigd of waarbij het gevaar van overmatige benutting aanwezig is. Sommige niet inheemse soorten worden ook beschermd (artikel 5). De lijst met beschermde soorten wordt geregeld geactualiseerd en gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikelen 8 tot en met 16 zijn verbodsbepalingen waarin de mogelijk nadelige handelingen worden genoemd. Het betreft zowel evident nadelige handelingen, zoals doden of vernielen van nesten, als indirect nadelige handelingen, zoals aantasting van de leefomstandigheden, verstoring of verontrusting.

Artikel 75 gaat over de mogelijkheden van vrijstelling of ontheffing. Vrijstelling of ontheffing van de verbodsbepalingen kan op verschillende grond worden verleend. De beoordeling van de aanvraag vindt plaats op grond van:

- De zorgvuldigheid waarmee de aanvrager van de ontheffing het behoud van de beschermde soorten heeft afgewogen tijdens de planvorming.
- De beschermingsstatus van de soort.

Ontheffing wordt verleend indien:

- Geen andere bevredigende oplossing bestaat en er sprake is van dwingende reden van groot openbaar belang.
- Geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Aan de ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden die betrekking hebben op mitigerende maatregelen of compensatie.

Effecten van uitvoering van het plan op de aanwezige flora en fauna

Door de uitvoering van de werkzaamheden zal het leefgebied van een aantal soorten tijdelijk worden aangetast of vernietigd. De uitvoering van de werkzaamheden zal verstoring of verontrusting met zich meebrengen in de directe omgeving.

Voorafgaand aan de bouw- en inrichtingsactiviteiten zullen bij de uitvoering van het vernieuwingsplan gebouwen worden gesloopt, grondwerken verricht, waterlopen vergraven en bomen gekapt. De uitvoering is gefaseerd. De uitvoering brengt ook verstoring mee van de directe omgeving. Tegelijkertijd neemt de betekenis van het groen in de omgeving toe als gefugium voor verjaagde dieren. De negatieve effecten van de ingrepen verschilt per diersoort afhankelijk van tijdstip en wijze van uitvoering.

Om de schade aan beschermde diersoorten tijdens de uitvoering van de werkzaamheden te beperken kan het volgende in acht worden genomen:

- Voer indien mogelijk de grondwerkzaamheden uit in de zomer buiten de voortplantingstijd van de in het gebied voorkomende beschermde zoogdieren. Bij uitvoering moeten deze zich zover redelijkerwijs mogelijk, kunnen verplaatsen naar leefgebieden in de omgeving.
- Voor de amfibieën zijn in de directe omgeving alternatieve plekken voor eierafzetting- en foerageergebieden aanwezig. Werkzaamheden aan de waterlopen worden bij voorkeur vóór oktober uitgevoerd in verband met de winterrust van de amfibieën.
- In de broedtijd moet rekening worden gehouden met alle in het gebied broedende vogels en hun rustplaatsen. Het is raadzaam om vóór de start van de uitvoering een controle in het gebied te doen op mogelijke vaste rust- of verblijfplaatsen van standvogels, waaronder de watervogels. Overlast aan broedende vogels wordt voorkomen door tijdens de tijd van nestelgedrag geen aanleiding te geven tot nestelen. Dit betekent bijvoorbeeld dat noodzakelijke kap van bomen of struiken in de winter plaatsvindt en dat voor de watervogels geen nestelmateriaal aanwezig is.

Ontheffing

Strikt genomen is voor de uitvoering een ontheffing nodig voor de vernietiging van leefgebieden van de beschermde dieren als in de voortplantingstijd hun nesten of hun winterrustplaatsen worden vernietigd. Het betreft echter soorten die in Amsterdam algemeen voorkomen en waarvan de populaties thans in ons land niet in hun voortbestaan worden bedreigd. Het is te verwachten dat een ontheffing zal worden verleend als kan worden aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing mogelijk is. Naar verwachting zal in het voorjaar van 2004 bij algemene maatregel van bestuur ontheffingsplicht voor bepaalde soorten voorwaardelijk worden versoepeld.

Benutting van potenties

Bij het vernieuwingsproces zal de bebouwing worden verdicht. Dit heeft een intensivering van de openbare ruimte tot gevolg. De hoeveelheid openbaar groen wordt minder en de druk op de aanwezige infrastructuur wordt groter. Het gevolg is dat vooral mobiele, niet grondgebonden dieren zich kunnen handhaven in de directe woonomgeving. Een meer gevarieerde, tuinachtige inrichting van het omgevingsgroen is aantrekkelijk voor vogels, vlinders, bijen en insecten zodat de belevingswaarde van het groen toeneemt. De gebruiksluwe groenzones die zich vooral aan de randen van de wijk bevinden worden ook voor de soorten die in de directe woonomgeving worden waargenomen van toenemend belang als broed- en schuilgebied. Inrichting en beheer kunnen hierop worden afgestemd. De zone met groen en water langs de spoorlijn heeft een bovenlokale betekenis als ecologische verbindingszone. Door vergroting van het oppervlak aan verharding zal meer ruimte moeten gevonden worden voor waterberging. Het opnemen van deze functie in de ecologische zone schept aanzienlijke mogelijkheden voor het scheppen van natuurwaarden. De ecozone wordt daarmee ook aantrekkelijker als foerageergebied voor vleermuizen. Voor de europees beschermde gewone dwergvleermuis kan men verblijfsvoorzieningen opnemen in de (ver)nieuwbouwplannen. De drie genoemde milieu's, gevarieerd tuinachtig groen, extensief beheerde rustplekken aan de randen en waterpartijen met natuurlijke oevers vullen elkaar aan. Het gevolg kan zijn dat de natuurwaarde van het Overtoomse veld als geheel toeneemt.

De natuurtoets in de verdere planfasen

De suggesties voor benutting van de potenties kunnen al een rol spelen op het niveau van uitgangspunten en vandaaruit verder vorm krijgen. Bij de voorbereiding van de uitvoering is fasegewijs een actualisatie van de natuurtoets nodig om te zien of inrichting en uitvoering in die fase moet duidelijk zijn of ontheffing nodig is en mag worden verwacht dat die ontheffing zal worden verleend. De mitigerende maatregelen kunnen worden uitgewerkt en in de planning opgenomen. Indien gewenst kunnen de effecten van inrichting en mitigerende maatregelen op de doelsoorten worden gemonitord. Hierdoor wordt de ervaring opgedaan die in vergelijkbare situaties kan worden gebruikt.
